

ABIKS TAOTLEJALE

**piimalehma kasvatamise otsetoetuse ja loomakasvatuse
üleminekutoetuse taotlemine 2.-21. märtsil 2017**

2017

Sisukord

2. TAOTLEMISE ÜLDTINGIMUSED.....	3
3. PIIMALEHMA KASVATAMISE OTSETOETUS	3
3.1. Piimalehma kasvatamise otsetoetuse taotleja	3
3.2. Nõuetele vastavus.....	3
3.3. Nõuded piimalehma kasvatamise otsetoetuse saamiseks	4
3.4. Väikepõllumajandustootjate kavaga liitumisest loobumine.....	4
4. LOOMAKASVATUSE ÜLEMINEKUTOETUS	6
4.1 Loomakasvatuse üleminekutoetuse üldised nõuded.....	6
4.2 Nõuded ammalehma kasvatamise üleminekutoetuse saamiseks.....	6
4.3 Nõuded ute kasvatamise üleminekutoetuse saamiseks.....	7
4.4 Nõuded piima üleminekutoetuse saamiseks	7
4.5 Nõuded veise üleminekutoetuse saamiseks.....	8
4.6 Nõuded ute üleminekutoetuse saamiseks	8
4.7 Täiendava otsetoetuse toetusõigused	9
5. TAOTLUSE ESITAMINE, VASTUVÕTMINE JA MENETLEMINE.....	9
5.1 Kliendiks registreerumine	10
5.2. Taotluse esitamine	10
5.3. Taotlusel esitatud andmete muutmine või taotluse menetlemise lõpetamine	11
5.3.1. Taotlusel esitatud andmete muutmine.....	12
5.3.2. Taotluse menetlemise lõpetamine (annulleerimine)	12
5.3.3. Ilmsed vead	12
5.3.4. Väärmatu jõud ja erandlikud asjaolud.....	12
5.4. Taotluse kontrollimine	13
5.4.1. Administratiivne kontroll	13
5.4.2. Kohapealne kontroll	14
5.4.2.1. Loomatoetuste kohapealne kontroll	14
5.4.2.2. Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll	14
5.5. Piimalehma kasvatamise otsetoetuse vähendamise alused ja taotluse rahuldamata jätmise põhjused	15
5.6 Üleminekutoetuste vähendamise alused ja taotluse rahuldamata jätmise põhjused	18
6. TOETUSE TAOTLEMINE PÕLLUMAJANDUSLIKU MAJAPIDAMISE ÜLEVÕTMISEL.....	19
7. ÜHIKUMÄÄRADE KEHTESTAMINE, TOETUSE MÄÄRAMINE JA VÄLJAMAKSMINE	19
7.1. Ühikumäära kehtestamine, toetuse määramine või taotluste rahuldamata jätmise	19
7.2. Toetuse maksmine	20
7.3. Otsuse vaidlustamine.....	20
7.4. Toetussummade tagasinõudmine	20
8. ÕIGUSAKTID	20

2. TAOTLEMISE ÜLDTINGIMUSED

2017. aastal saab taotleda piimalehma kasvatamise otsetoetust (edaspidi PTK) ja järgmisi loomakasvatuse üleminekutoetusi:

- Ammlehma kasvatamise üleminekutoetus – edaspidi AMM;
- Ute kasvatamise üleminekutoetus – edaspidi UTT ;
- Piima üleminekutoetus – PII;
- Veise üleminekutoetus – VEI;
- Ute üleminekutoetus – LUT.

3. PIIMALEHMA KASVATAMISE OTSETOETUS

3.1. Piimalehma kasvatamise otsetoetuse taotleja

Piimalehma kasvatamise otsetoetust saab taotleda põllumajandusega tegelev füüsiline või juriidiline isik, seltsing ning muu juriidilise isiku staatusega ühendus (edaspidi *taotleja*), kes vastab aktiivse põllumajandustootja mõistele.

Aktiivne põllumajandustootja tegeleb põllumajandusliku tegevusega, milleks on põllumajandustoodete kasvatamine või tootmine, sealhulgas saagikoristus, lüpsikarja pidamine, põllumajandusloomade aretamine ja pidamine või põllumajandusmaa hoidmine karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras ([Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) nr 1307/2013](#) artikkel 4).

Aktiivseks põllumajandustootjaks ei loeta neid füüsilisi või juriidilisi isikuid, kes haldavad lennujaamu, veerajatisi, alalisi spordiväljakuid või puhkealasid, osutavad raudtee- või kinnisvarateenuseid ([Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) nr 1307/2013](#) artikkel 9) või tegelevad üksnes metsamajandamisega ([maaeluministri 17.04.2015 a määrus nr 32](#)).

Tegevusalasid kontrollib PRIA [Äriregistri](#) ning Maksu ja Tolliameti (EMTA) andmete alusel vastavalt [Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaatori \(EMTAK\)](#) kohaselt märgitud tegevustele. Aktiivseks tootjaks olemist kontrollitakse siis, kui taotleja tegevus vastab vähemalt ühele järgmistest EMTAK koodidest: 02201, 02202, 02401, 35301, 36001, 37001, 49101, 49201, 49399, 49501, 52219, 52221, 52229, 52231, 52239, 52241, 55203, 55301, 68311, 68321, 68322, 68329, 84132, 93111, 93131, 93199, 93299 või on taotleja EMTA andmetel saanud eelmisel majandusaastal tulu kinnisvara müügist või metsamajandamisest. Vajadusel palub PRIA taotlejal täpsustada EMTAK koodi alt tehtavaid tegevusi.

Kui taotleja tegeleb eelnimetatud tegevusega ja tema eelmise aasta või taotlemise aasta eeldatav otsetoetuste summa on üle 5000 euro, tuleb tõendada aktiivseks põllumajandustootjaks olemist.

Kõik toetuste taotlejad peavad olema kantud PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse (edaspidi *register*). Vaata täpsemalt p 5.1.

3.2. Nõuetele vastavus

Piimalehma kasvatamise otsetoetuse taotlejal tuleb järgida [nõuetele vastavuse süsteemi nõudeid](#). Nõuetele vastavuse süsteemiga tagatakse, et põllumajandustoetusi makstakse täies mahus vaid neile põllumajandustootjatele, kes täidavad erinevatest seadustest tulenevaid

kohustuslikke majandamisnõudeid ja järgivad maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid.

2015. aastast on nõuetele vastavuse süsteemi alused kehtestatud [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse nr 1306/2013](#) artiklites 91-101 ja lisa II-s, [komisjoni delegeeritud määruse \(EL\) nr 640/2014](#) artiklites 37-41, [komisjoni rakendusmääruse \(EL\) nr 809/2014](#) artiklites 65-75 ning [Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse](#) §-des 32-34.

Nõuetele vastavuse süsteem koosneb kahest osast:

- maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded;
- kohustuslikud majandamisnõuded.

Nõuetele vastavus kehtib 2017. aastal piimalehma kasvatamise otsetoetuse taotlejatele.

Nõuetele vastavuse süsteem ei kehti väiketootjate skeemis osalejatele ja üleminekutoetuste taotlejatele.

Toetuse saaja peab järgima nõudeid oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal kogu kalendriaasta jooksul. Nõuete rikkumisel vähendatakse taotleja kõikide nõuetele vastavuse süsteemiga seotud toetuste summat.

NB! Põhjalikum info nõuetele vastavuse süsteemi kohta on avaldatud [PRIA kodulehel](#)

3.3. Nõuded piimalehma kasvatamise otsetoetuse saamiseks

Piimalehma kasvatamise otsetoetust võib taotleda füüsiline või juriidiline isik või juriidilise isiku staatusega isikute ühendus, kes täidab punktides 3.1 ja 3.2 toodud nõudeid. Toetust võib taotleda loomapidaja, kes põllumajandusloomade registri andmete kohaselt kasvatab taotluse esitamise aasta 2. märtsi seisuga kuni 400 piimalehma ja piimalehmade arv ei suurene üle 400 piimalehma kuni 8. maini. Põllumajandusloom, kelle kohta toetust taotletakse, peab olema nõuetekohaselt identifitseeritud ja põllumajandusloomade registris registreeritud. Kui karjas on üle 400 piimalehma, siis kari ei ole piimalehma kasvatamise otsetoetuse toetusõiguslik ning toetust ei maksta.

Piimalehmaks loetakse piimatõugu lehma, kui tal on asjaomase tõu tunnused. Piimatõuks loetakse järgmised tõud: eesti holstein (EHF), eesti punane (EPK), eesti maatõug (EK), šviitsi (AP), äärširi (FA), dzõrsi (JER). Nimetatud tõugudesse kuuluvaks loetakse asjaomaste tõutunnustega loomad. Piimatõuks ei loeta piimalehma, kes on saanud lihatõuga ristamisel ja kuulub lihatootmiseks peetavate loomadega samasse karja.

Taotleja peab oma karjas pidama taotlusel märgitud arvul nõuetekohaseid piimalehmasid taotluse esitamise päevast kuni 8. maini 2017. Karjas võib olla taotlusel märgitud arvust vähem põllumajandusloomi, kui see on tingitud pärast taotlemist ilmnenuid vääramatust jõust või erandlikest asjaoludest (Vt p 5.3.4).

3.4. Väikepõllumajandustootjate kavaga liitumisest loobumine

[Väikepõllumajandustootjate kavaga](#) on liitunud taotleja, kes 1.-15. augustini 2015. a esitas PRIA-le VPT toetuse taotluse väikepõllumajandustootjate kavaga liitumiseks.

Taotlejad, kes soovivad selle kavaga jätkata, esitavad edaspidi igal aastal loomakasvatuse toetuste taotluse ning pindalatoetuste taotluse ja maksetaotluse. Nimetatud taotluste esitamisega kinnitab taotleja soovi jätkata väikepõllumajandustootjate kavas osalemist.

Väikepõllumajandustootjate kavast on võimalik loobuda alates 2016. aastast, esitades selleks PRIA-le kas loomakasvatuse toetuste taotlemise perioodil loomakasvatuse toetuste taotluse või pindalatoetuste taotlemise perioodil pindalatoetuste taotluse ja maksetaotluse, kus taotleja märgib, et loobub väikepõllumajandustootjate kavas osalemisest. Need loomakasvatuse toetuste taotlejad, kes ei soovi VPT kavaga jätkata, saavad sellest loobuda loomakasvatuse toetuste taotluse esitamisel ning sama taotlusega saavad nad taotleda loomadega seotud toetusi. Pindalatoetuste taotlemiseks tuleb esitada pindalatoetuste taotlus ja maksetaotlus.

Pane tähele!

- Kui taotleja loobub VPT kavas osalemisest, siis rohkem enam selle kavaga liituda ei ole võimalik, kuna väikepõllumajandustootjate kavaga sai liituda vaid 2015. aastal.
- Kui taotleja märgib ühel kõnealustest taotlustest VPT kavast loobumise, siis arvestatakse, et taotleja loobub VPT kavast nii looma- kui pindalapõhiste otsetoetuste osas.
- Esitatud alustoetuste taotluse tagasivõtmine ei tähista VPT kavast loobumist.
- VPT kavaga liitumine on füüsilise või juriidilise isiku põhine ja kavaga liitumine ei ole päritav ega üleantav.
- Kui VPT-ga liitunud isik muudab oma juriidilist vormi (nt FIE-st OÜ-ks) ja soovib VPT kavaga jätkata, siis tuleb sellest vabas vormis teavitada PRIA-t.

VPT toetuse summa kujuneb taotletud otsetoetuste ühikumäärade ning taotletud ühikute järgi ning see summa saab olla kuni 1250 eurot. Kui otsetoetuste summa kokku on suurem kui 1250 eurot, siis vähendatakse toetust kuni 1250 euroni. Otsetoetused on: piimalehma kasvatamise otsetoetus, ühtne pindalatoetus, kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetus (rohestamine), noore põllumajandustootja toetus ning puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetus.

VPT toetuse taotleja ei pea täitma otsetoetuste osas nõuetele vastavuse süsteemi nõudeid ning ta on vabastatud rohestamise tavade järgimisest. Siiski, MAK 2009-2013 või MAK 2014-2020 pindala- ja loomapõhiste toetuste taotlemisel peab taotleja nõuetele vastavuse süsteemi nõudeid järgima.

Püsirohumaa säilitamine

Kui piimalehma kasvatamise otsetoetuse taotleja kasutab põllumajandusmaad, aga ei taotle ühtset pindalatoetust, tuleb tal esitada ühtse pindalatoetuse taotlemise perioodil (taotluste vastuvõtt on 2017. a maikuus) säilitatava püsirohumaa pindala määramiseks andmed oma maakasutuse kohta. Maakasutust on vaja näidata ainult nende põldude kohta, mis on tegelikult 2017. aastal taotleja kasutuses, nt kui maa on välja renditud, siis seda taotlusel ei märgita.

4. LOOMAKASVATUSE ÜLEMINEKUTOETUS

4.1 Loomakasvatuse üleminekutoetuse üldised nõuded

Loomakasvatuse üleminekutoetust võib taotleda füüsiline või juriidiline isik või juriidilise isiku staatusega isikute ühendus, kes tegeleb põllumajandusliku tegevusega põllumajanduslikus majapidamises.

Põllumajanduslikuks tegevuseks loetakse [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) nr 1307/2013](#) artikkel 4 alusel põllumajandustoodete kasvatamine või tootmine, sealhulgas saagikoristus, lüpsikarja pidamine, põllumajandusloomade aretamine ja pidamine või põllumajandusmaa hoidmine karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras ilma tavapärasest erinevaid põllumajandusmeetodeid või -masinaid vajava ettevalmistava tegevusega.

Põllumajanduslik majapidamine loomakasvatuse üleminekutoetuse tähenduses on põllumajandustootja poolt juhitud Eestis asuvad põllumajanduslikud tootmisüksused, kus:

- 1) on vähemalt üks hektar põllumajandusmaad, mis on taotluse esitamise aastale eelnenud aasta 31. detsembri seisuga ühtse pindalatoetuse taotluse menetlemise käigus kindlaks määratud või mida taotleja tõendab muul viisil, või
- 2) kasvatati põllumajandusloomade registri andmete alusel taotluse esitamise aastale eelnenud aasta 31. detsembri seisuga vähemalt ühele loomühikule vastaval hulgal põllumajandusloomi (veised, lambad, kitsed) või kelle olemasolu tõendab taotleja muul viisil.

4.2 Nõuded ammlehma kasvatamise üleminekutoetuse saamiseks

Toetust võib taotleda loomapidaja, kes täidab punktis 4.1 toodud loomakasvatuse üleminekutoetuse üldisi nõudeid ja kasvatab põllumajandusloomade registri andmete kohaselt taotluse esitamise kalendriaasta 2. märtsi seisuga vähemalt ühte ammlehma. Ammlehmaks loetakse lihatõugu lehma või lehmmullikat ning lihatõuga ristamisel saadud lehma või lehmmullikat. Lehmmullikaks loetakse vähemalt 8 kuu vanust poegimata veist.

- Ammlehm, kelle kohta toetust taotletakse, peab olema 2. märtsi 2017. aasta seisuga vähemalt 8 kuu vanune ja hiljemalt 2. märtsi 2017. aasta seisuga registreeritud taotleja nimele PRIA põllumajandusloomade registris.
- Ammlehmil peavad kõrvas olema nõuetekohased loetavad kõrvamärgid, kanded loomade kohta peetavas arvestuses (karjaraamatus) ja veisepassis peavad olema täielikud ja tõesed ning vastavuses põllumajandusloomade registrile esitatud andmetega. Soovitusliku karjaraamatu vormi (karjaarvestuse vorm veistele) leiate PRIA kodulehelt www.pria.ee/et/Registrid/Loomade_register/Taotlusvormid.
- **Toetusõiguslikud on järgmised lihaseisud:** hereford (Hf), limusiin (Li), aberdiin-angus (Ab), šarolee (Ch), šoti mägiveis (Hc), piemont (Pi), hele tõug (Ba), simmental (Si), belgia sinine (Bb), dexter (De), galloway (Ga), aubrac (Au), saksa šorthorn, (SH) salers (SA), tirooli hall (GR) või wagyü (WA). Nimetatud tõugudesse kuuluvaks loetakse asjaomaste tõutunnustega loomad. Kuna PRIA teeb kontrolli põllumajandusloomade registris olevate andmete alusel, siis kontrollige eelnevalt, et lihatõugu loom oleks registreeritud õige tõutähisega.
- Taotleja peab taotluse esitamise päevast kuni 8. maini 2017. aastani ehk pidamisperioodi jooksul pidama oma karjas loomakasvatuse toetuste taotluse ammlehmade loetelu veerus 5 tähiga „A” märgitud ammlehmi ja lehmmullikaid. Karjas võib olla taotlusel

märgitud arvust vähem põllumajandusloomi, kui see on tingitud pärast taotlemist ilmnenu vääramatust jõust või erandlikest asjaoludest (Vt p 5.3.4).

Pane tähele!

- Ammlehma kasvatamise üleminekutoetuse taotlemisel loomakasvatuse toetuste taotlusele märgitud ammlehma ja lehmullikat asendada ei saa.

Taotleja märgib ammlehma kasvatamise üleminekutoetuse taotlemiseks veiste arvu taotlusvormi lahtrisse 2.1 ning täidab ka taotluse lisa ammlehmade loetelu.

Ammlehmade loetelu ettetrüki on võimalik näha e-PRIAs. Ettetrükil olevate ammlehmade andmed tuleb taotlejal kontrollida. Kui taotleja soovib ettetrükil oleva ammlehma kohta toetust taotleda, märgib ta veergu 5 tähe „A“. Kui sellele ammlehmale toetust ei soovita, siis jääb veerg 5 tühjaks.

4.3 Nõuded ute kasvatamise üleminekutoetuse saamiseks

Toetust võib taotleda taotleja, kes täidab punktis 4.1 toodud loomakasvatuse üleminekutoetuse üldisi nõudeid ja kasvatab põllumajandusloomade registri andmete kohaselt taotluse esitamise kalendriaasta 2. märtsi seisuga vähemalt kümnet selle toetuse jaoks toetusõiguslikku utte.

- Utt, kelle kohta toetust taotletakse, peab olema hiljemalt 2. märtsi 2017. aasta seisuga registreeritud taotleja nimele PRIA põllumajandusloomade registris.
- Toetust saab taotleda vähemalt 10 ute kohta, kes hiljemalt 27. aprilli 2017. aasta seisuga (kaasa arvatud) on vähemalt ühe aasta vanused.
- Uutel peavad olema kõrvas nõuetekohased loetavad kõrvamärgid. Kanded loomade kohta peetavas arvestuses (karjaraamatus) peavad olema täielikud ja tõesed ning vastavuses põllumajandusloomade registrile esitatud andmetega. Soovitusliku karjaraamatu vormi (karjaarvestuse vorm lammastele ja kitsedele) leiate PRIA kodulehelt www.pria.ee/et/Registrid/Loomade_register/Taotlusvormid.
- Taotleja peab loomakasvatuse toetuste taotluse esitamise päevast kuni 8. maini 2017 ehk pidamisperioodi jooksul pidama oma karjas loomakasvatuse toetuste taotlusele märgitud arvul nõuetele vastavaid uttesid. Karjas võib olla taotlusel märgitud arvust vähem põllumajandusloomi, kui see on tingitud pärast taotlemist ilmnenu vääramatust jõust või erandlikest asjaoludest (Vt p 5.3.4).

Taotleja märgib ute kasvatamise üleminekutoetuse taotlemiseks uttede arvu taotlusvormi lahtrisse 2.2.

4.4 Nõuded piima üleminekutoetuse saamiseks

Toetust võib taotleda taotleja, kes täidab punktis 4.1 toodud loomakasvatuse üleminekutoetuse üldisi nõudeid, taotlejale määratud või teiselt isikult üle võetud ja PRIA-le teavitatud piima täiendava otsetoetuse toetusõiguse alusel. Piima täiendava otsetoetuse toetusõiguse määramise aluseks 1. jaanuaril 2010 oli taotlejale 31. märtsi 2007. aasta seisuga määratud piima tootmiskvoodi kilogrammid.

Taotleja teeb nimetatud toetuse taotlemise kohta märke taotlusvormi lahtrisse 2.3. Taotleja ei märgi loomakasvatuse toetuste taotlusele temale määratud või teiselt isikult üle võetud toetusõiguste arvu ega kindlaks määratud piima tootmiskvoodi kilogramme, vaid ainult oma soovi nimetatud toetust taotleda.

PRIA avaldab teabe toetusõiguste kohta oma veebilehel www.pria.ee/et/toetused/materjalid/loomakasvatus, samuti on taotlejale tema toetusõiguste andmed nähtavad e-PRIAs teenuses „Pindalatoetused“ – „Andmete esitamine“ – „[Täiendava otsetoetuse toetusõiguste vaatamine ja üleandmine](#)“.

Piima täiendava otsetoetuse toetusõigust saab teisele isikule üle anda ehk võõrandada või pärida. Isik, kes on omandanud piima täiendava otsetoetuse toetusõiguse, esitab PRIA-le hiljemalt koos taotlusega toetusõiguse üleandmise teate PT 52 (vt p 4.7).

4.5 Nõuded veise üleminekutoetuse saamiseks

Toetust võib taotleda taotleja, kes täidab punktis 4.1 toodud loomakasvatuse üleminekutoetuse üldisi nõudeid, taotlejale määratud või teiselt isikult üle võetud ja PRIA-le teavitatud veise täiendava otsetoetuse toetusõiguse alusel. Veise täiendava otsetoetuse toetusõiguse määramise aluseks 1. jaanuaril 2010 oli taotlejale 2006. aastal veise kasvatamise täiendava otsetoetuse menetlemise käigus kindlaks määratud veiste loomühikud ja ammlehma kasvatamise täiendava otsetoetuse taotluse menetlemise käigus kindlaks määratud nende piimalehmade loomühikud, kes olid 14. veebruari 2006. aasta seisuga lihaveiste jõudluskontrolli all ja kellel oli nimetatud tähtpäevale eelnenud aasta jooksul sündinud vähemalt 50%-lise lihatõu veresusega vasikas.

Taotleja teeb nimetatud toetuse taotlemise kohta märke taotlusvormi lahtrisse 2.4. Taotleja ei märgi loomakasvatuse toetuste taotlusele temale määratud või teiselt isikult üle võetud toetusõiguste arvu ega loomühikuid, vaid ainult oma soovi nimetatud toetust taotleda.

PRIA avaldab teabe toetusõiguste kohta oma veebilehel www.pria.ee/et/toetused/materjalid/loomakasvatus, samuti on taotlejale tema toetusõiguste andmed nähtavad e-PRIAs teenuses „Pindalatoetused“ – „Andmete esitamine“ – „[Täiendava otsetoetuse toetusõiguste vaatamine ja üleandmine](#)“.

Veise täiendava otsetoetuse toetusõigust saab teisele isikule üle anda ehk võõrandada või pärida. Isik, kes on omandanud veise täiendava otsetoetuse toetusõiguse, esitab PRIA-le hiljemalt koos taotlusega toetusõiguse üleandmise teate PT52 (vt p 4.7).

4.6 Nõuded ute üleminekutoetuse saamiseks

Toetust võib taotleda taotleja, kes täidab punktis 4.1 toodud loomakasvatuse üleminekutoetuse üldisi nõudeid, temale määratud või teiselt isikult üle võetud ja PRIA-le teavitatud ute täiendava otsetoetuse toetusõiguse alusel. Ute täiendava otsetoetuse toetusõiguse määramise aluseks 1. jaanuaril 2010 oli taotlejale 2007. aastal ute kasvatamise täiendava otsetoetuse menetlemise käigus kindlaks määratud uttede arv, mis ei ole väiksem kui kümme.

Taotleja teeb nimetatud toetuse taotlemise kohta märke taotlusvormi lahtrisse 2.5. Taotleja ei märgi loomakasvatuse toetuste taotlusele temale määratud või teiselt isikult üle võetud toetusõiguste arvu ega loomühikuid, vaid ainult oma soovi nimetatud toetust taotleda.

PRIA avaldab teabe toetusõiguste kohta oma veebilehel www.pria.ee/et/toetused/materjalid/loomakasvatus, samuti saab taotlejale tema toetusõiguste kohta andmed nähtavad e-PRIAs teenuses „Pindalatoetused“ – „Andmete esitamine“ – „[Täiendava otsetoetuse toetusõiguste vaatamine ja üleandmine](#)“.

Ute täiendava otsetoetuse toetusõigust saab teisele isikule üle anda ehk võõrandada või pärida. Isik, kes on omandanud ute täiendava otsetoetuse toetusõiguse, esitab PRIA-le hiljemalt koos taotlusega toetusõiguse üleandmise teate PT52 (vt p 4.7).

4.7 Täiendava otsetoetuse toetusõigused

Täiendava otsetoetuse toetusõigused põhinevad ajaloolistel ehk varasemate taotlusperioodide andmetel põllumajandusministri asjaomase aasta määrustes sätestatud korras kindlaks määratud ühikutel.

PRIA määras täiendava otsetoetuse toetusõigused isikutele 1. jaanuaril 2010. Alates 2013. aastast loetakse täiendava otsetoetuse toetusõigusi vastava üleminekutoetuse toetusõigusteks.

Täiendava otsetoetuse toetusõigused on üleantavad ehk neid on võimalik võõrandada ja pärida. Omandatud täiendava otsetoetuse toetusõiguste ülevõtmise kohta tuleb PRIAle esitada täiendava otsetoetuse toetusõiguste üleandmise vorm PT52 (kättesaadav http://www.pria.ee/et/toetused/valdkond/loomakasvatus/lot_2017/) koos loomakasvatuse toetuste taotlusega, et neid arvestataks toetuse määramisel ja maksmisel. Toetusõigusi saab üle anda ka e-PRIAs teenuses „Pindalatoetused“ – „Andmete esitamine“ – „[Täiendava otsetoetuse toetusõiguste vaatamine ja üleandmine](#)“. Toetusõiguste üleandmise vorm tuleb esitada hiljemalt taotluse esitamise aasta 21. märtsiks. Dokumentide esitamata jätmisel või hiljem esitamisel ei teki taotlejal õigust toetust saada.

Toetusõigusi saab üle anda vaid täisühikutena ja piirang on kehtestatud selleks, et ei tekiks toetusõiguste liigset jagunemist. Erandiks on juhud, kui PRIA määras taotlejale toetusõiguse ühiku murdosana - sellisel juhul on taotlejal õigus seda ka võõrandada. Võõrandamise teel saadud toetusõigusi ei ole võimalik teistkordselt üle anda, välja arvatud otsejoones ülenejale ja alanejale sugulasele ning küljoones sugulasele ja abikaasale, kui on toimunud põllumajandusliku majapidamise üleandmine samale isikule. See piirang on kehtestatud selleks, et soodustada eeskätt põlvkondade vahetust ja toetusõiguste jäämist põllumajandusega tegelevatele isikutele. Nimetatud piirang ei kehti juhtudel, kui tegemist on toetusõiguse pärimisega.

Toetusõiguse pärimise korral on samuti vaja esitada PRIAle täiendava otsetoetuse toetusõiguste üleandmise vorm PT52 ja lisaks pärimisõigust tõendavad dokumendid, milleks on pärimistunnistus, sundosa saaja tunnistus või tunnistuse kavand (vt [pärimisseadus](#) § 171, 173, 174).

Kui toetusõiguse määramise aluseks olnud põllumajandusmaa või –loom oli renditud või muul õiguslikul alusel isiku kasutuses, siis kasutusõiguse lõppedes ei lähe toetusõigus üle uuele põllumajandusmaa või –looma omanikule. Toetusõiguste üleandmine teisele isikule on vabatahtlik.

5. TAOTLUSE ESITAMINE, VASTUVÕTMINE JA MENETLEMINE

5.1 Kliendiks registreerumine

Kõik toetuste taotlejad peavad olema kantud PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse (edaspidi *register*). Avaldus taotleja andmete registrisse kandmiseks tuleb esitada enne esmakordset taotluse esitamist. Avaldust on võimalik esitada uue e-PRIA vahendusel (<http://www.pria.ee/et/ePRIA>). Vormi leiate ka aadressil www.pria.ee/et/Registrid/toetuste_register.

Kui registrisse kantud andmed on muutunud, peab taotleja esitama registrikande muutmise avalduse 15 päeva jooksul andmete muutumisest arvates. Ajakohastatud andmed võimaldavad PRIA-l taotluste osas täiendavate küsimuste tekkimise korral taotlejatega operatiivselt ühendust võtta ja tagada ka toetuste kiire ja korrektse menetlemise.

Kindlasti palume taotlejail üle kontrollida oma e-posti aadress PRIA registris. Andmeid saab kontrollida ja muudatustest teatada e-PRIA teenuse abil.

5.2. Taotluse esitamine

Piimalehma kasvatamise otsetoetuse, ammlahma ja ute kasvatamise ning veise, piima ja ute üleminekutoetuse saamiseks peab taotleja esitama taotlusperioodil 2.-21. märtsini 2017. a. loomakasvatuse toetuste taotluse (PT51) ning märkima nende loomade arvu, kelle kohta ta toetust taotleb või vastava toetuse taotlemise märke kui see on asjakohane. Ainsana nimetatud toetustest on võimalik piimalehma kasvatamise otsetoetust taotleda ja taotlus esitada ka hilinemise perioodil. Hilinenud taotluste vastuvõtmise aeg on 22. märtsist kuni 17. aprillini 2017. a. Hilinenud taotluste puhul vähendatakse toetust 1% iga hilinenud tööpäeva kohta.

Piimalehma kasvatamise otsetoetuse taotleja, kes ei soovi taotleda pindalatoetusi, peab siiski lisaks loomakasvatuse toetuste taotlusele esitama pindalatoetuste taotlemise ja maksetaotluse vahemikus 2. mai kuni 16. juuni 2017. a., täites nõuetele vastavuse küsimustiku ning põldude loetelu, kus ta märgib andmed kogu põllumajandusmaa kohta, mida tal on õigus kasutada, sealhulgas andmed püsirohuma ja kasvatatavate põllumajanduskultuuride kohta.

Taotluse esitamine läbi vana e-PRIA

Taotluse saab esitada internetis e-PRIA kliendiportaali vahendusel. e-PRIA portaali saab siseneda PRIA kodulehe kaudu (www.pria.ee). e-PRIA portaalil on ka vajalikud kasutusjuhendid. e-PRIAs taotluse esitamiseks ei pea minema PRIA maakondlikku teenindusbüroosse, kuid büroodes on e-PRIA kliendarvutid ka kohapeal kasutamiseks olemas ning vajadusel juhendavad kliente klienditeenindajad. e-PRIAsse sisenemiseks on kliendil vaja ID-kaarti ja selle PIN-koode. Lisaks on võimalik siseneda Mobiil ID-d või internetipanga kasutajatunnuseid kasutades läbi riigiportaali <https://www.eesti.ee>

e-PRIAs näeb klient eelmis(t)el aasta(te)l e-PRIA kaudu esitatud taotlusi „Dokumendid“ menüüst „Esitatud“ alt alates aastast 2012. Kõik taotlusega seotud dokumendid on nähtavad alajaotuses „Dokumendiga seotud failid“.

Lisaks loomatoetuste taotlusele saate e-PRIAs esitada ka toetuste taotlemiseks vajalikke muid andmeid/dokumente teenuse „Dokumendi üleslaadimine (loomatoetuste taotluse lisadokumentide esitamiseks)“ kaudu.

Kuna taotlusvooru viimastel päevadel on e-PRIA kasutamise aktiivsus olnud tavapäraselt väga suur, siis võib PRIA suurest koormusest tulenevate probleemide ennetamiseks piirata e-

PRIAsse sisenejate arvu. Kui taotlusvooru viimastel päevadel ei õnnestu e-PRIAsse kohe siseneda, palume mõne aja pärast uuesti proovida. Kui tegemist on taotlusvooru viimase vastuvõtupäevaga ja taotluse esitamine läbi e-PRIA siiski ei õnnestu, palume esitada taotluse e-posti teel digitaalselt allkirjastatult info@pria.ee, saata postiga või tuua lähimasse maakondlikku teenindusbüroosse.

NB! Kui taotlusvooru ajal ei õnnestu e-PRIA kaudu taotlust esitada, tuleb seda kindlasti teha teisi võimalusi kasutades! Taotlust piimalehma kasvatamise otsetoetuse taotlemiseks on võimalik esitada ka pärast taotlusvooru lõppu, perioodil 22. märtsist kuni 17. aprillini, kuid siis vähendatakse määratavat toetust 1% iga hilinetud tööpäeva eest.

Pärast vastuvõtuperioodi, s.o üleminekutoetustel pärast 21. märtsi ja piimalehma kasvatamise otsetoetusel pärast 17. aprilli, esitatud taotlusi menetlusse ei võeta!

Taotluse esitamine paberil ja e-posti teel

Taotlusi saab esitada 2.-21.märtsini ka PRIA maakondlikes teenindusbüroodes, mis on avatud esmaspäevast reedeni kl 8.30-16.00.

Paberil taotluse esitamisel palume võtta kaasa isikut tõendava dokumendi. Kui taotleja eest kirjutab taotlusele alla esindaja, peab ta taotlusega koos esitama taotleja poolt kinnitatud lihtkirjaliku volituse.

Maakondlikus teenindusbüroos kliendarvuti kasutamiseks ja taotluse esitamiseks soovitame broneerida aja (kodulehel www.pria.ee/reg, infotelefonil 737 7679 või teenindusbüroo telefonil). Soovitame seda võimalust kasutada, et vältida järjekorras ootamist.

Posti teel võib taotlusi saata alates 2. märtsist ning taotluse esitamise ajaks loetakse varaseim postitempli kuupäev. Taotluse palume saata maakondliku teenindusbüroo aadressil või PRIA keskusesse - Tähe 4, Tartu 51010.

Soovi korral saab taotluse esitada elektrooniliselt e-posti aadressil info@pria.ee. Elektrooniliselt esitatavad dokumendid tuleb kinnitada digitaalallkirjaga.

PRIA maakondlike teenindusbüroode töötajate ülesandeks on taotlusvormide ning juhendmaterjali jagamine ning taotluste vastuvõtmine. PRIA teenistujad ei tohi taotlejaile taotlustele kantavate andmete osas sisulist nõuannet jagada, küll aga võib nende käest küsida teavet üldise informatsiooni, õigusaktide jms kohta. Taotlusedokumentide vorme saab PRIA maakondlikest teenindusbüroodest ja võib välja trükkida koduleheküljelt.

Vajadusel saab taotlemise ja e-PRIA kasutamise kohta nõu küsida PRIA otsetoetuste infotelefonil 7377 679. Maakondlike teenindusbüroode kontaktandmed leiata PRIA kodulehelt <http://www.pria.ee/et/pria/teenindusbrood>

5.3. Taotlusel esitatud andmete muutmise või taotluse menetlemise lõpetamine

e-PRIA kaudu e-taotluse esitanud taotleja saab oma taotluse andmeid muuta ja annulleerida e-PRIAs.

Taotlusel esitatud andmete muutmise ja taotluse menetlemise lõpetamise soovituslikud vormid on saadaval [PRIA koduleheküljel](#) ja PRIA maakondlikes teenindusbüroodes.

5.3.1. Taotlusel esitatud andmete muutmine

- Piimalehma kasvatamise otsetoetuse taotluses esitatud loomade arvu on võimalik suurendada kuni 17. aprillini;
- Üleminekutoetuste taotluses esitatud loomade arvu on võimalik suurendada või toetuste taotlemise märkeid lisada kuni 21. märtsini.
- Taotluse saab osaliselt või tervenisti tagasi võtta kuni kohapealse kontrolli toimumiseni või kohapealsest kontrollist teatamiseni, PRIA leitud vigadest teadaandmiseni või toetuse määramise otsuse tegemiseni. Taotluses esinevate puuduste tähtaegselt kõrvaldamata jätmisel jätab PRIA taotluse või muudatuse läbi vaatamata. Toetusnõuetega seonduvate muudatuste tähtaegselt tegemata jätmisel rakendab PRIA õigusaktides sätestatud vähendamisi ja väljaarvamisi;
- Taotleja peab PRIA-t 10 tööpäeva jooksul kirjalikult teavitama pärast taotluste esitamist tekkinud olulistest muudatustest (nt muutub loomade arv, mille kohta ta toetust taotleb) ja nõuete täitmist takistavatest asjaoludest. Nii on võimalik hoiduda järgnevatest arusaamatustest, toetussumma vähendamisest täiendavatest halduskaristustest või toetussummast ilmajäämisest.

5.3.2. Taotluse menetlemise lõpetamine (annulleerimine)

Taotluse või toetusliigi menetlemist on võimalik lõpetada kas e-PRIA kaudu (kui taotlus on esitatud e-PRIA vahendusel) või taotleja kirjaliku avalduse alusel kuni kohapealse kontrolli toimumiseni või kohapealsest kontrollist teatamiseni, PRIA leitud vigadest teadaandmiseni või toetuse määramise otsuse tegemiseni. Taotluse annulleerimisel on taotleja samas seisus, nagu enne taotluse esitamist - ta saab esitada uue taotluse taotluste vastuvõtmise perioodi jooksul, kuid mitte hiljem.

5.3.3. Ilmsed vead

Ilmsete vigade parandamine loomatoetuste taotlusel võib toimuda taotleja avalduse alusel või PRIA ettepanekul. Enne parandamist peab PRIA teenistuja veenduma, et tegemist on ilmse veaga, mida tehes taotleja käitus heauskselt ja ausalt.

Ilmseteks vigadeks saab lugeda vigu, mida saab kontrollida registri andmete alusel või mis ilmnevad toetuse taotluse eri andmeid võrreldes, või kui viga on tehtud näiteks numbrite vales järjekorras kirjutamisel (169 asemel 196). Ilmseteks vigadeks ei loeta vigu, mis on toetuse suurus määravates arvudes.

5.3.4. Vääramatu jõud ja erandlikud asjaolud

Vääramatu jõud on asjaolu, mida taotleja ei saanud mõjutada ja mõistlikkuse põhimõttest lähtuvalt ei saanud temalt oodata, et ta selle asjaoluga arvestaks, seda väldiks või takistava asjaolu või selle tagajärje ületaks. Vääramatu jõu ja erandlike asjaolude hindamisel võetakse arvesse üksikjuhtudel ilmnenuid asjaolusid.

Vääramatu jõuna käsitletakse näiteks järgmiseid juhtusid:

- taotleja surm;
- taotleja pikaajaline töövõimetus;
- põllumajandusettevõtte olulise osa sundvõõrandamine, kui kohustuse võtmise päeval ei olnud sellist sundvõõrandamist võimalik ette näha;

- raske loodusõnnetus, mis kahjustab tõsiselt põllumajanduslikku majapidamist;
- loomakasvatushoone hävimine õnnetuse tagajärjel;
- kogu või osa põllumajandustootja karja kahjustav loomataud;
- taotleja ettevõtte ümberkruntimine, kui see pole algatatud omanike huvidest lähtuvalt.
- loom on taotleja tahte vastaselt karjast välja viidud ja taotlejal on selle tõendamiseks Politsei- ja Piirivalveametile esitatud avalduse ärakiri;
- loom on haiguse või õnnetuse tõttu surnud või veterinaarsetel näidustustel hukatud ning taotlejal on selle tõendamiseks veterinaararsti kirjalik kinnitus.

Vääramatu jõud peab olema tekkinud kummagi poole süüta. Näiteks kui taotlejal on maa kasutamiseks või loomade pidamiseks sõlmitud rendileping ja rendileandja seda rikub, ei ole tegemist vääramatu jõuga. Lepingu rikkumisel saab taotleja oma õiguste kaitseks pöörduda maakohtusse [tsiviilkohtumenetluse seadustiku](#) korras.

Vääramatust jõust ja erandlikest asjaoludest tuleb PRIAt teavitada kirjalikult 15 tööpäeva jooksul alates kuupäevast, kui seda on võimalik teha. Teavituse tulemusena on PRIA-l võimalik kontrollida teavituses toodud asjaolude olemust (nt ei ole vääramatu jõud looma realiseerimine majandustegevusest tulenevalt) ja arvestada sellega toetusenõuete hindamisel. Taotleja peab arvestama, et erandlikest asjaoludest teavitamine võib leevendada tähtjaks nõude täitmata jätmise sanktsiooni, kuid ei pruugi vabastada teda nõude täitmisest ja nõue tuleb täita esimesel võimalusel. Eelnevalt tulenevalt võetakse teavitus menetlusse, mille tulemusena selgub sõltuvalt asjaoludest ka selle mõju toetusele.

5.4. Taotluse kontrollimine

Taotluse kontrollimine jaguneb administratiivseks ja kohapealseks kontrolliks. Kontrollitakse, kas taotleja ja taotluselused loomad vastavad toetusõiguslikkuse, ning nõuetele vastavuse süsteemi nõuetele. Lisaks kontrollitakse nõuetega sätestatud dokumente. PRIA viib administratiivset kontrolli läbi eelkõige elektrooniliste vahendite kaudu, sh ristkontroll, mille käigus kontrollitakse peamiselt toetusõiguslikkuse tingimuste täitmist. Administratiivset kontrolli tehakse kõikide esitatud taotluse üle.

5.4.1. Administratiivne kontroll

Administratiivselt kontrollitakse:

- piimalehma kasvatamise otsetoetuse taotlemisel nõuetele vastavuse osas loomade registri teavitusi ning loomade tähtaegset märgistamist ja kas taotleja on aktiivne põllumajandustootja;
- kas taotleja nimel on 2. märtsist 8. maini 2017. aasta seisuga PRIA põllumajandusloomade registris registreeritud kuni 400 piimalehma;
- kas ute ja ammalehma kasvatamise ülemineku toetuse taotlejal on 2. märtsist 8 maini taotlusel märgitud arvul loomi ja kas ammalehma kasvatamise üleminekutoetuse taotlemisel on antud perioodil alles konkreetseid loomad, kelle kohta toetust taotleti;
- kas taotleja on tekitanud toetuse saamise tingimusi kunstlikult, jagades suurema piimalehmade karja lähikondlaste või endaga seotud ettevõtete vahel toetuse saamise tingimustele vastamiseks;
- kas üleminekutoetuse taotleja omab hiljemalt taotlusaasta 21. märtsi seisuga üleminekutoetuse toetusõigust ja tegeleb põllumajandusliku tegevusega põllumajanduslikus majapidamises.

Kui administratiivse kontrolli käigus avastatakse märke võimalikust nõuete rikkumisest, viiakse läbi järelkontroll mistahes teise asjakohase menetluse abil ja vajaduse korral kohapealne kontroll, või saadetakse järelepärimine taotlejale.

5.4.2. Kohapealne kontroll

Kohapealsed kontrollid algavad pärast taotluste vastuvõttu ning kestavad üleminekutoetustel mai lõpuni, PTK toetuse puhul augustikuu lõpuni. Nõuetele vastavuse kontrollide tehakse aastaringsetelt.

5.4.2.1. Loomatoetuste kohapealne kontroll

Piimalehma kasvatamise otsetoetuse, ammlehma kasvatamise ning ute kasvatamise üleminekutoetuse puhul kontrollitakse:

- * Loomade märgistust.
- * Kas loomade üle peetakse arvestust (karjaraamat). Loomade kohta peetavas karjaraamatus peab olema kirjas looma registrinumber, sünniaeg, sugu, tõug, hukkimise või hädatapmise kuupäev, karja ja karjast välja liikumise kuupäevad, ostja ja müüja nimed ja aadressid ning ehitiste registreerimisnumbrid, kust loom saabus või kuhu viidi. Samuti kontrollitakse, kas kanded loomade kohta peetavas arvestuses ja veisepassis on täielikud ja tõesed ning vastavuses põllumajandusloomade registrile esitatud andmetega.
- * Veiste puhul kontrollitakse veisepasside olemasolu, milles peavad sisalduma kanded omaniku (k.a loomaomaniku allkiri), tema aadressi, looma karja toomise kuupäeva ning selle ehitise kohta, kuhu loom tuuakse.
- * Juhul, kui loom on hukkunud või on tehtud hädatapp, peab taotlejal olema kohapeal esitamiseks veterinaartõendi koopia või piirkonda teenindava volitatud veterinaararsti kirjalik kinnitus. Kui loom on kaduma läinud, peab taotlejal olema koopia looma kadumise kohta politseile esitatud avaldusest. Kõigil neil juhtudel tuleb 7 kalendripäeva jooksul teavitada PRIA loomade registrit.

Kui kohapealsest kontrollist on taotlejale ette teatatud, tuleb taotlusalused loomad hoida või ajada kokku selliselt, et loomade tervist kahjustamata oleks võimalik kontrollida kõrvamärkide numbreid. Kui mitme loomapidaja loomad on ühes karjas, siis tuleb kontrolli ajaks eraldada kontrollivalimis oleva taotleja kari. Lisaks tuleb taotlejal koondada kõik sama liiki loomad, et kontrollida vastavust põllumajandusloomade registrile (näiteks taotleja majapidamises on veised ning lambad, kuid toetust on taotletud vaid veistele - taotlejal tuleb kõik veised kokku ajada, sh noorloomad ja pullid, kui taotletakse piimalehma kasvatamise toetust. Ammlehma kasvatamise üleminekutoetuse puhul tuleb kokku ajada taotlusalused loomad. Juhul, kui taotleja ei täida käesolevas lõigus toodud nõudeid, võidakse lugeda, et ta ei võimalda kohapealset kontrolli läbi viia, ning taotlus jäetakse rahuldamata.

5.4.2.2. Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Nõuetele vastavuse süsteemi nõuete täitmist kontrollivad PRIA, Veterinaar- ja Toiduamet (VTA), Keskkonnainspeksioon (KKI) ning Põllumajandusamet (PMA), igäüks oma pädevuse piires.

Kohapealses kontrollis täidetakse kontrollaruanne, kuhu ka taotlejal on võimalik lisada omapoolsed märkused. Kontrollaruanne allkirjastatakse inspektori ja taotleja või tema esindaja poolt. Kontrollaruande allkirjastamisega tõendab taotleja või tema esindaja

kohapealse kontrolli läbiviimist ja et ta on tutvunud kohapealse kontrolli raames tuvastatud leidudega (allkiri ei tähenda nõustumist kontrolli tulemustega). Kui kohapealses kontrollis on tuvastatud eiramisi, siis saadetakse taotlejale kontrollaruande koopia postiga võitotleja soovil taotleja poolt aruandele märgitud e-posti aadressil.

Kui taotlejal on pretensioone kohapealse kontrolli läbiviimise või kohapealse kontrolli tulemuste kohta, siis saab need esitada kirjalikult 15 kalendripäeva jooksul arvates kontrolli toimumisest või kontrollaruande koopia kättesaamisest aadressil PRIA, Otsetoetuste osakond, kontrollibüroo, Tähe 4, 51010 Tartu.

5.5. Piimalehma kasvatamise otsetoetuse vähendamise alused ja taotluse rahuldamata jätmise põhjused

Toetuse vähendamise alused

Kui taotlus esitatakse hilinenult ajavahemikul 22. märtsist kuni 17. aprillini, vähendatakse toetust 1% iga hilinetud tööpäeva kohta.

Kui taotlusel märgitud loomade arv erineb kindlaksmääratud loomade arvust, arvestatakse toetus taotlejale järgmiselt:

Taotlusel esitatud ja kindlaksmääratud loomade vahe	Toetuse määra vähendamine
Kindlaksmääratud loomade arv taotleja karjas on suurem kui taotlusel esitatud loomade arv.	Toetus määratakse taotluses märgitud loomade andmete alusel, kui kindlakstehtud loomade arv ei ületa meetme osas kehtestatud maksimaalset loomade arvu.
Taotlusel esitatud loomade arvu ja kindlaksmääratud loomade arvu vahe on kuni kolm looma.	Toetust vähendatakse kindlaksmääratud loomade arvu järgi määratud protsendi* võrra.
Taotlusel esitatud loomade arvu ja kindlaksmääratud loomade arvu vahe on suurem kui kolm looma ja määratud protsent* ei ületa 10.	Toetust vähendatakse kindlaksmääratud loomade arvu järgi määratud protsendi* võrra.
Taotlusel esitatud loomade arvu ja kindlaksmääratud loomade arvu vahe on suurem kui kolm looma ja määratud protsent* on suurem kui 10, kuid ei ületa 20.	Toetust vähendatakse kindlaksmääratud loomade arvu järgi kahekordse määratud protsendi* võrra.

* **Määratud protsent** - vähendamise aluseks on protsent, mille arvutamiseks jagatakse taotluses märgitud loomade arv, mille osas on avastatud eeskirjade eiramisi, kindlaksmääratud loomade arvuga ja korrutatakse sajaga.

Piimalehma kasvatamise otsetoetust taotletakse loomade arvu alusel, mitte konkreetsetele loomadele, mistõttu loetakse eeskirjade eiramisega loomadeks ka need loomad, kes oleksid potentsiaalselt toetusõiguslikud, kuid kelle osas leitakse rikkumine (nt on puudu kõrvamärgid). Samuti loetakse eeskirjade eiramisega loomadeks sellised loomad, kelle osas on pidamisperioodi jooksul rikutud loomade registreerimise ja identifitseerimise nõudeid, sh loomade liikumise nõutust hilisem teavitamine.

Näide piimalehma kasvatamise toetuse baasil:

Taotletud loomade arv	Registris olevate loomade arv (02.03 seis)	Pidamis-perioodil registris olevate loomade arv (08.05)	Kohapealses kontrollis kindlaks tehtud nõuetekohaste loomade arv	Kohapealses Kontrollis tuvastatud mitte-nõuete kohaste loomade arv	Loomade erinevuse arvestus
60	80	80	70	30	Kuna taotletud on vähemale arvule loomadele, kui menetluse käigus kindlaks tehtud, võetakse toetuse jaoks kindlakstehtud loomadena aluseks väiksem kahest ehk taotletud loomade arv: $30/60*100=50\%$, mis tähendab, et taotleja jääb toetusest ilma ning lisaks kohaldatakse lisakaristust vastavalt komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014 artikli 31 lõike 2 viimase lõigu alusel 30 loomale vastava summa ulatuses

Loomapidaja kohustus teatada PRIA loomade registrile 7 kalendripäeva jooksul põllumajandusloomadega [seotud sündmustest](#) (KM 6–8 Loomade identifitseerimine ja registreerimine) kehtib üle kümne aasta ja on alates 2010. a üks osa nõuetele vastavuse süsteemi nõuetest.

Palume pöörata tähelepanu järgmistele asjaoludele:

- märgistamata loomade ostmine toob kindlasti kaasa rikkumise, kuna loom märgistatakse ettenähtust hiljem. Märgistamata looma ei või karjast välja viia ja igal juhul tuleb enne looma ostmist eelmisel loomapidajal lasta loom märgistada;
- looma hukkamise või kadumise korral palub PRIA märkida teatisele selle kuupäeva, millal kadumine või hukkamine tegelikult avastati, mitte oletada, millal see juhtuda võis.
- looma tapamajja viimisest ja looma esmakordsest poegimisest, kui järglast ei olnud võimalik märgistada, tuleb samuti teavitada 7 kalendripäeva jooksul pärast sündmuse toimumist.

Toetuse vähendamine nõuetele vastavusesüsteemi nõuete rikkumise tõttu

[Nõuetele vastavuse süsteemi](#) mistahes nõude rikkumise korral vähendatakse kõiki taotletud toetusi, millele nõuetele vastavuse süsteem kehtib. Nõuded kehtivad kalendriaasta järgi - kui mõne nõude rikkumine tuvastatakse 2017. a, siis vähendatakse ka 2017. a taotletud pindalaja/või loomatoetusi.

[Põllumajandusmaa heades põllumajandus- ja keskkonnatingimustes hoidmise nõuete](#) ja [kohustuslike majandamisnõuete](#) järgimise puhul hinnatakse leitud rikkumiste korral, kas tegemist on hooletusest või tahtlikkusest tingitud rikkumisega, rikkumise raskust, püsivust ning ulatust ning kas on kergendavaid asjaolusid.

Hindamine toimub hindamismaatriksite alusel, mis avaldatakse [PRIA kodulehel](#). Rikkumise tõsidust, ulatust ja püsivust hinnatakse kuni 4 punkti skaalal. Koondhinde saamiseks liidetakse punktid ja vastavalt punktisummale leitakse toetussumma vähendamise protsent.

Kui rikkumine tuleneb põllumajandustootja hooletusest, on üldreeglina vähendamise ulatuseks 3% kogusummast. PRIA võib pädeva kontrolliasutuse poolt kontrolliaruandes esitatud hinnangu alusel siiski otsustada, kas seda protsenti vähendada 1%-ni või suurendada

5%-ni. Lõpliku vähendusprotsendi kujunemisel arvestatakse, kas rikkumised on tuvastatud samas või erinevates valdkondades. Juhul, kui rikkumised on tuvastatud samas valdkonnas (näiteks on tuvastatud erinevad nõude rikkumised heade põllumajandus- ja keskkonnanõuete kontrollis), läheb arvesse suurim valdkonna rikkumine. Erinevate valdkondade nõuete rikkumised liidetakse, kui maksimaalne vähendamine esimesel rikkumise aastal on siiski 5% toetussummast.

Kui nõuetele mittevastavus on olnud põllumajandustootja poolt tahtlik, on vähendamise ulatuseks üldreeglina 20%. PRIA võib pädeva kontrolliasutuse poolt kontrolliaruandes esitatud hinnangu siiski otsustada vähendada seda protsenti, kuid mitte alla 15% või vajaduse korral suurendada seda 100%-ni toetuse kogusummast.

Kui taotleja on kolme järjestikuse kalendriaasta jooksul vähemalt kahel kalendriaastal rikkunud sama nõuet või standardit, siis korrutatakse esimese korduvuse puhul kindlaksmääratud vähendusprotsent kolmega. Edasiste korduvate rikkumiste puhul korrutatakse eelmise korduva rikkumise vähendusprotsenti kolmega. Kui korduvuse arvutamisel on jõutud 15%-ni, teavitab PRIA taotlejat, et sama nõude rikkumise veelkordsel kindlakstegemisel käsitletakse seda tahtliku nõude rikkumisena ning toetust vähendatakse tahtliku rikkumise vähendamise määraga.

Näide. Taotleja on eelmisel, 2016. aastal jätnud loomade liikumisest õigeaegselt teavitamata ja seetõttu on tema toetuse summat vähendatud 3%. Kui 2017. aastal tuvastatakse taotleja kontrollimisel taas, et loomade liikumisest ei ole loomade registrit õigeaegselt teavitatud, siis sanktsioon kujuneb järgmiselt: 2017. aasta vähendamise % korrutatakse kolmega. Näiteks kui 2017. a on hindamise tulemusel vähendamise määr 5% toetussummast, siis korrutatakse leitud % kolmega ning vähendamiseks saadakse 15% toetussummast.

Toetuste vähendamine finantsdistsipliini rakendumise tõttu

Sarnaselt 2014, 2015. ja 2016. aastale võib ka 2017. aastal rakendada [finantsdistsipliini kohaldamisest tulenev otsetoetuste vähendamine](#) (artikkel 8). Finantsdistsipliini kohaldatakse Euroopa Liidu eelarvest rahastatavate otsetoetuste (sh piimalehma kasvatamise otsetoetuse) suhtes ehk otsetoetuste summadele kokku, mis ületavad toetuse saajal 2000 eurot.

Taotluse rahuldamata jätmise menetluse võtmata jätmise põhjused

Toetuse rahuldamata jätmise alused on kajastatud [Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduses](#), [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustes \(EL\) nr 1306/2013 ja 1307/2013](#) ning nimetatud määruste alusel kehtestatud komisjoni delegeeritud või rakendusmäärustes. Taotlus jäetakse rahuldamata järgmistel juhtudel:

- taotleja andmed ei ole kantud registrisse ning taotluses esitatud andmete alusel ei ole võimalik temaga ühendust võtta;
- taotlusel puudub taotleja allkirjitaotleja ei võimalda läbi viia kohapealset kontrolli;
- tahtliku nõuetele vastavuse süsteemi nõuete rikkumise puhul vähendatakse toetussummat kuni 100%;
- rikkumisega loomade arvu ja 2. märtsi või 8. mai seisuga kindlaksmääratud loomade arvu vahe on suurem kui kolm looma ning määratud protsents ületab 20;
- kui rikkumisega loomade arvu ja kindlaksmääratud loomade arvu vahe alusel määratud protsents ületab 50, jääb taotleja toetuse saajate hulgast välja käesoleval aastal ja üks kord järgmise kolme kalendriaasta jooksul selle summa ulatuses, mis vastab taotletud loomade arvu ja kindlaksmääratud loomade arvu vahele;

- taotlus jäetakse rahuldamata ka siis, kui taotleja ei ole puuduste kõrvaldamiseks määratud tähtaja jooksul neid kõrvaldanud. Sellisel juhul menetletakse toetust vastavalt esitatud andmetele. Kui kõrvaldamata puudus takistab kõigi vajalikke kontrollide läbiviimist, siis jäetakse taotlus kogu toetuse ulatuses läbi vaatamata;
- kui taotleja ületab konkreetse toetuse saamiseks kehtestatud piirmäärasid (nt on piimalehmade arv pidamisperioodil üle 400 piimalehma);
- kui taotleja on tekitanud toetuse saamise tingimused kunstlikult;
- piimalehma kasvatamise otsetoetuse taotleja ei vasta aktiivse põllumajandustootja nõuetele (Vt. p 3.1)

PRIA ei võta taotlust menetlusse, kui taotluses esinevad menetlust takistavad puudused või taotlusel puudub taotleja allkiri ning taotlejaga ei õnnestu ühendust saada (kehtetu taotlus).

5.6 Üleminekutoetuste vähendamise alused ja taotluse rahuldamata jätmise põhjused

Toetuse vähendamise alused

Kui taotlusel märgitud loomade arv erineb kindlaksmääratud loomade arvust, arvestatakse toetus taotlejale järgmiselt:

Taotlusel esitatud ja kindlaksmääratud loomade vahe	Toetuse määra vähendamine
Kindlaksmääratud loomade arv taotleja karjas on suurem kui taotlusel esitatud loomade arv.	Toetus määratakse taotluses märgitud loomade andmete alusel
Taotlusel esitatud loomade arvu ja kindlaksmääratud loomade arvu vahe on kuni kolm looma.	Toetus määratakse kindlaksmääratud loomade arvu järgi
Taotlusel esitatud loomade arvu ja kindlaksmääratud loomade arvu vahe on suurem kui kolm loomaja määratud protsent* ei ületa 5.	Toetus määratakse kindlaksmääratud loomade arvu järgi
Taotlusel esitatud loomade arvu ja kindlaksmääratud loomade arvu vahe on suurem kui kolm loomaja määratud protsent* on suurem kui 5, kuid ei ületa 10	Toetust vähendatakse kindlaksmääratud loomade arvu järgi määratud protsendi* võrra.
Taotlusel esitatud loomade arvu ja kindlaksmääratud loomade arvu vahe on suurem kui kolm looma ja määratud protsent* on suurem kui 10, kuid ei ületa 20.	Toetust vähendatakse kindlaksmääratud loomade arvu järgi kahekordse määratud protsendi* võrra.

* **Määratud protsent** - vähendamise aluseks on protsent, mille arvutamiseks jagatakse taotluses märgitud loomade arvu ja kindlaksmääratud loomade arvu vahe kindlaksmääratud loomade arvuga ja korrutatakse saajaga.

Taotluse rahuldamata jätmise või menetlusse võtmata jätmise põhjused

- taotleja andmed ei ole kantud registrisse ning taotluses esitatud andmete alusel ei ole võimalik temaga ühendust võtta;
- taotlusel puudub taotleja allkiri;
- taotlus on esitatud pärast 21 märtsi;
- taotleja ei võimalda läbi viia kohapealset kontrolli;

- rikkumisega loomade arvu ja 2. märtsi või 8. mai seisuga kindlaksmääratud loomade arvu vahe on suurem kui kolm looma ning määratud protsent ületab 20;
- taotlus jäetakse rahuldamata ka siis, kui taotleja ei ole puuduste kõrvaldamiseks määratud tähtaja jooksul neid kõrvaldanud. Sellisel juhul menetletakse toetust vastavalt esitatud andmetele ja kui kõrvaldamata puudus takistab kõigi vajalikke kontrollide läbi viimist, siis jäetakse taotlus kogu toetuse ulatuses läbi vaatamata.
- kui taotleja on tekitanud toetuse saamise tingimused kunstlikult

PRIA ei võta taotlust menetlusse, kui taotluses esinevad menetlust takistavad puudused või taotlusel puudub taotleja allkiri ning taotlejaga ei õnnestu ühendust saada (kehtetu taotlus).

6. TOETUSE TAOTLEMINE PÕLLUMAJANDUSLIKU MAJAPIDAMISE ÜLEVÕTMISEL

Kui pärast toetuse taotluse esitamist läheb kogu põllumajanduslik majapidamine ühelt omanikult teisele, siis on võimalik toetuse maksmine uuele omanikule. Selleks peab põllumajandusliku majapidamise üle võtnud isik ülevõtmisperioodil esitama PRIA-le majapidamise ülevõtmist tõendavad dokumendid ja taotlema toetuse maksmist. Ülevõtmisperiood loomakasvatuse üleminekutoetuse puhul on 22. märtsist kuni 21. aprillini ja piimalehma kasvatamise otsetoetuse puhul 22. märtsist kuni 1. septembrini. Selleks on taotlejal võimalus esitada [soovituslik vorm](#). Ülevõtmise puhul antakse kõik üleandja toetuse taotlemisega kaasnevad õigused ja kohustused ülevõtjale.

7. ÜHIKUMÄÄRADE KEHTESTAMINE, TOETUSE MÄÄRAMINE JA VÄLJAMAKSMINE

7.1. Ühikumäära kehtestamine, toetuse määramine või taotluste rahuldamata jätmine

Loomakasvatuse üleminekutoetuse ühikumäärad kehtestab PRIA 10. juuniks 2017 ja piimalehma kasvatamise otsetoetuse ühikumäära 1. detsembriks 2017.

PRIA peadirektor otsustab loomakasvatuse üleminekutoetuste määramise või taotluste rahuldamata jätmise hiljemalt 22. juuniks 2017 ja toetused makstakse välja 22. juunist 2017 kuni 30. septembrini 2017 ning Piimalehma kasvatamise otsetoetuse määramise või taotluste rahuldamata jätmise hiljemalt 10. detsembriks 2017 ja toetus makstakse välja 10. detsembrist 2017 kuni 30. juunini 2018. ning

Piimalehma kasvatamise otsetoetuse puhul määratakse toetus kuni 100 piimalehma kasvatavale taotlejale kehtestatud ühikumäära alusel. Taotlejatele, kes kasvatab oma karjas 101 kuni 400 piimalehma, määratakse toetus ühikumäära alusel, mis on korrutatud kordajaga 0,5.

Toetuse vähendamise või taotluse rahuldamata jätmise otsusest teavitab PRIA taotlejat 10 tööpäeva jooksul pärast otsuse tegemist kas kirjalikult, saates talle tähtitud postiga otsuse väljavõtte, või e-teavitusega neile, kes on taotluse esitamisel andnud nõusoleku saada otsus kätte elektroonilisel teel.

Väljavõtet ei saadeta taotlejale, kellele määratakse toetus ilma summa vähendamisteta. Infot otsuste ja maksete kohta saab vaadata e-PRIAst (Vt. p 6.2).

7.2. Toetuse maksmine

NB! Arveldusarve numbri või konto omaniku nime muutumisest palume taotlejal kohe PRIA-t teavitada. Toetuse taotleja peab olema ise konto omanik. Vastasel juhul ei ole võimalik toetussummat üle kanda. Taotleja andmete muutmine on kõige kiirem [uues e-PRIAs](#), mille kaudu esitatud kliendiandmete muutmine toimub maksimaalselt ühe tööpäeva jooksul, kui pole vaja teha andmete lisakontrolle.

[Vanas e-PRIAs](#) on võimalik igal taotlejal vaadata oma kõige täpsemat ja viimast finantsühete seis PRIA-ga. Näha saab kliendile tehtud/tehtavaid makseid ja kõiki võlgnevusi. Maksete leheküljel on vaikumisi toodud kliendi maksed viimase aasta jooksul. Samuti on toodud need maksed, mis tehakse tulevikus (makse kuupäev on kas täidetud tuleviku kuupäevaga või on täitmata). Sel kuupäeval, kui PRIA finantsosakond on omalt poolt tellinud riigikassast raha kliendile väljamakseks (reeglina 2-7 päeva jooksul), saab väljamakse kuupäev, millal toetusraha kliendi arvele laekub, kliendile nähtavaks ka e-PRIAs.

Eraisikutele makstavatelt summadelt peetakse kinni üksikisiku tulumaks. Toetust saavatel eraisikutel on võimalus esitada PRIA-le [ühikordne avaldus](#) selle kohta, et toetuselt tulumaksu kinnipidamisel arvestatakse maksustatavalt summalt eelnevalt maha tulumaksuvaba määr. *(Kui tulu saadakse mitmest allikast, siis tuleb arvestada, et maksuvaba tulu määr ei rakendu iga tulu puhul eraldi, vaid 180 eurot kuus kokku).* Alates 01.01.2017 on tulumaksumäär 20% ja maksuvaba tulu 180 eurot kuus. Põllumajandustoetuste maksustamisest saab lisaks infot www.pria.ee/et/oluline-info/vaade/maksustamine/toetuste_maksustamine/.

7.3. Otsuse vaidlustamine

Kui taotleja ei ole PRIA otsusega nõus, on tal võimalus esitada [haldusmenetluse seaduse](#) nõuetele vastav vaie PRIA peadirektorile, põhjendades omapoolset seisukohta. Vaie tuleb edastada 30 päeva jooksul pärast haldusakti kättesaamist aadressil Tähe 4, Tartu 51010. Elektroonilise otsuse kättetoimetamisega nõustunud otsuste korral loetakse otsuse kättesaamise hetkeks vastava e-teavituse saatmise kuupäev. Vaide põhjal vaadatakse taotlus uuesti üle ja tehtud otsusest teavitatakse taotlejat kirjalikult.

7.4. Toetussummade tagasinõudmine

Kui selgub, et eelmiste aastate toetus on välja makstud alusetult, peab tootja kõnealuse summa koos intressidega tagasi maksma. Toetusraha jäetakse tagasi nõudmata, kui toetuse saajalt individuaalse maksega seotud tagasinõutav summa toetuse kohta intressita ei ületa 100 eurot.

Tulenevalt kohapealse kontrolli valimi suurusest (5% taotlejatest), on kehtestatud alusetult väljamakstud toetussummade tagasinõudmiseks kuni 10-aastane tähtaeg. Tagasimaksekohustust ei kohaldata, kui ajavahemik toetuse maksmise kuupäevast kuni kuupäevani, mil PRIA toetuse saajat esimest korda teavitab, et makse oli alusetu, on pikem kui kümme aastat.

8. ÕIGUSAKTID

Loomapõhiseid otsetoetusi ja ülemineku toetuseid reguleerivad käesolevas loetelus viidatud õigusaktid. Kõigi õigusaktide puhul palume arvestada, et lisaks määru nimetuses olevale esialgsele kuupäevale võib olla hilisemaid muudatusi. Õigusakte elektroonilisest lugedes palume valida hetkel kehtiv versioon.

- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EL\) nr 1760/2000](#), 17. juuli 2000, veiste identifitseerimise ja registreerimise süsteemi loomise, veiseliha ja veiselihatoodete märgistamise ning nõukogu määruse (EÜ) nr 820/97 kehtetuks tunnistamise kohta;
- [Nõukogu määruse \(EÜ\) nr 21/2004](#), 17. detsember 2003, millega kehtestatakse lammaste ja kitsede identifitseerimise ja registreerimise süsteem ja muudetakse määrust (EÜ) nr 1782/2003 ning direktiive 92/102/EMÜ ja 64/432/EMÜ;
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) nr 1306/2013](#), 17. detsembri 2013, ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008;
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) nr 1307/2013](#), 17. detsember 2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009;
- [Komisjoni delegeeritud määrus \(EL\) nr 639/2014](#), 11. märts 2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad, ning muudetakse kõnealuse määruse X lisa;
- [Komisjoni delegeeritud määrus \(EL\) nr 640/2014](#), 11. märts 2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas;
- [Komisjoni rakendusmäärus \(EL\) nr 641/2014](#), 16. juuni 2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 (millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad) rakenduseeskirjad;
- [Komisjoni rakendusmäärus \(EL\) nr 809/2014](#), 17. juuli 2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega
- Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadus (ELÜPS), <https://www.riigiteataja.ee/akt/104122014003>;
- Maaeluministri 17. aprilli 2015. a määrus nr 32 “Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus” (otsetoetuste määrus), <https://www.riigiteataja.ee/akt/122042016004>;
- Maaeluministri 5. jaanuari 2017. a määrus nr 3 „Piimalehma kasvatamise otsetoetus“ <https://www.riigiteataja.ee/akt/106012017016>;
- Maaeluministri 16.02.2017 määrus nr 17 „Loomakasvatuse üleminekutoetus“ <https://www.riigiteataja.ee/akt/121022017008>;
- Maaeluministri 04.01.2017 määrus nr 2 „2017. aastal antavad tootmiskohustusega seotud otsetoetused ja väikepõllumajandustootja toetus“ <https://www.riigiteataja.ee/akt/106012017013>;
- Maaeluministri 20.02.2017 määrus nr 16 „2017. aastal antavad üleminekutoetused“ <https://www.riigiteataja.ee/akt/117022017002>;
- Maaeluministri 20. aprilli 2015. a määrus nr 35 „Väikepõllumajandustootja toetus“, <https://www.riigiteataja.ee/akt/113012017013>;

- Põllumajandusministri 20. veebruari 2015. a määrus nr 19 „Täiendava otsetoetuse toetusõiguse üleandmisest teavitamise kord ja vorm“, <https://www.riigiteataja.ee/akt/123022015003>
- Põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määrus nr 4 “ Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded”, <https://www.riigiteataja.ee/akt/116012015006>

Muud toetuste menetlemisel aluseks olevad dokumendid.

- European Commission guidance document ([DSCG/2014/32/FINAL](#)) ON-THE-SPOT CHECKS ACCORDING TO ART. 24, 25, 26, 27, 30, 31, 34, 35, 36,37, 38, 39, 40, 41 OF REGULATION (EU) NO 809/2014 CLAIM YEAR 2015, GUIDANCE FOR ON-THE-SPOT CHECKS (OTSC) AND AREA MEASUREMENT1;
- Eesti õigusaktidega saab tutvuda Riigi Teataja kodulehel www.riigiteataja.ee (seaduste tekstid on avaldatud RT põhiseerias, määrused RT Lisa seerias).
- Euroopa Liidu õigusaktidega saab tutvuda EUR-Lex kodulehel <http://eur-lex.europa.eu/et/index.htm> .
- Muude toetuse menetlemisel aluseks olevate dokumentidega saab tutvuda PRIA kodulehel www.pria.ee.

NB! Käesolev juhend on koostatud abistavaks materjaliks toetuste taotlemisel. Täpsed nõuded on kirjeldatud õigusaktides